

Tasviriy san'at darslarida madaniyatlararo muloqotni shakllantirishning innovatsion yondashuvlari

Muzropova Guljamol Mardonovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi” kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada tasviriy san'at darslarida madaniyatlararo muloqotni shakllantirishning innovatsion yondashuvlari tahlil etilgan. Hozirgi globallashuv davrida san'at ta'limi jarayonida o'quvchilarda turli madaniyatlarni hurmat qilish, ularning badiiy qadriyatlarini anglash va ijodiy ifoda etish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Maqolada raqamli texnologiyalar, interfaol metodlar, loyiha asosidagi o'qitish hamda madaniyatlararo ta'lim muhitini yaratish orqali o'quvchilarda madaniyatlararo kompetentlikni shakllantirish yo'llari yoritilgan. Shuningdek, tasviriy san'at fanining estetik, ma'naviy va kommunikativ imkoniyatlaridan samarali foydalanish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, madaniyatlararo muloqot, innovatsion yondashuv, raqamli texnologiyalar, kompetentlik, estetik tarbiya.

XXI asrda madaniyatlararo muloqot inson faoliyatining muhim tarkibiy qismi sifatida qaralmoqda. Ta'lim tizimida, ayniqsa, san'at fanlarida bu jarayon o'quvchilarning nafaqat ijodiy, balki ijtimoiy-madaniy tafakkurini ham rivojlantirishga xizmat qiladi. Tasviriy san'at darslari o'quvchilarda milliy va jahon madaniyatini qiyosiy o'rganish, estetik qadriyatlarni anglash va boshqa xalqlar san'atiga hurmat bilan qarash ko'nikmalarini shakllantirish uchun qulay maydondir.

Hozirgi kunda ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalar, raqamli platformalar, virtual muzeylar va interfaol dasturlar joriy etilishi madaniyatlararo muloqotni yangi bosqichga olib chiqmoqda. Bunday yondashuv o'quvchilarda dunyoqarashni kengaytiradi, ularni turli madaniyatlarning o'zaro ta'siri va san'at orqali ifodasini tushunishga yo'naltiradi.

Shu bois, tasviriy san'at darslarida madaniyatlararo muloqotni shakllantirishda innovatsion yondashuvlarni qo'llash, o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, tolerantligi va global madaniyatni anglash kompetentligini rivojlantirish zamonaviy pedagogikaning dolzarb vazifalaridan biridir.

Tasviriy san'at darslarida madaniyatlararo muloqotni shakllantirish bugungi globallashuv jarayonida alohida ahamiyat kasb etadi. Insoniyat tarixida madaniyatlar o'rtasidagi aloqalar doimo ijodiy g'oyalar, badiiy shakllar va estetik qarashlarning

almashinuvi orqali rivojlanib kelgan. San'at ta'limi, xususan, tasviriy san'at darslari bu jarayonning tabiiy davomi sifatida turli xalqlarning badiiy tajribasini o'quvchilarga yetkazish, ularni madaniyatlararo anglash, hurmat va tolerantlik ruhida tarbiyalash imkonini beradi. Shuning uchun o'qituvchi zamonaviy metodlar, raqamli texnologiyalar va innovatsion yondashuvlardan foydalanib, o'quvchilarda madaniyatlararo muloqot kompetentligini shakllantirishi zarur.

Birinchi navbatda, madaniyatlararo muloqot tushunchasi san'at ta'limida keng qamrovli ma'noga ega. Bu jarayon turli xalqlarning estetik qadriyatlarini, badiiy ifoda vositalarini, ramzlari o'rganish, ularni taqqoslash hamda umumiy insoniy qadriyatlarga asoslangan tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Tasviriy san'at o'qituvchisi o'quvchilarga nafaqat rang, chiziq va shakl orqali go'zallikni ko'rsatadi, balki bu go'zallikning orqasida turgan madaniy ma'no, tarixiy ildiz va xalq ruhini ham ochib beradi. Shu yo'l bilan o'quvchilar turli madaniyatlarning san'atini tushunishga, ularni qadrlashga o'rganadilar.

Innovatsion yondashuvlar bu jarayonda asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi. Hozirgi raqamli davrda san'at ta'limini faqat an'anaviy metodlar bilan cheklab bo'lmaydi. Virtual muzeylar, raqamli ekspozitsiyalar, interaktiv platformalar va multimedia dasturlari o'quvchilarga dunyo madaniyatlarini vizual tarzda o'rganish imkonini beradi. Masalan, Google Arts & Culture platformasi orqali Leonardo da Vinchi, Rafael, Kamoliddin Behzod yoki Pablo Pikassoning asarlarini yuqori aniqlikda tomosha qilish mumkin. Bunday vositalar yordamida o'quvchilar nafaqat badiiy asarni ko'radilar, balki uni yaratilgan tarixiy-madaniy kontekstda tushunishadi.

Madaniyatlararo muloqotni shakllantirishda loyiha asosida o'qitish (project-based learning) samarali yondashuvlardan biridir. O'quvchilarga turli mamlakatlarning san'at uslublari o'rganish, ularni tahlil qilish va o'z ijodiy ishlari orqali qayta ifodalash topshiriqlari beriladi. Masalan, bir guruh o'quvchilar Sharq miniatyura san'ati asosida zamonaviy raqamli kollej yaratishsa, boshqalar Yevropa impressionizmi va O'zbekiston zamonaviy rassomchiligini taqqoslaydi. Bu jarayon o'quvchilarning ijodiy tafakkurini, madaniy xabardorligini va tahliliy fikrlashini rivojlantiradi.

Raqamli texnologiyalar bu yo'nalishda o'qituvchi uchun keng imkoniyatlar ochadi. Onlayn darslar, video-prezentatsiyalar, virtual ekskursiyalar, 3D modellash dasturlari va sun'iy intellekt asosidagi san'at tahlili platformalari o'quvchilarni faollikka undaydi. O'qituvchi bu vositalarni nafaqat vizual material sifatida, balki madaniyatlararo o'zaro ta'sirni his etish uchun vosita sifatida qo'llashi kerak. Masalan, o'quvchilarga bir xil mavzudagi (masalan, "ona va bola", "tabiat",

“mehnat”) turli xalqlar rassomlari ishlagan asarlarni ko‘rsatish orqali ularni madaniy o‘xshashlik va farqlarni tahlil qilishga o‘rgatish mumkin.

Madaniyatlararo muloqotning yana bir muhim jihati — o‘quvchilarda tolerantlikni, bag‘rikenglikni va ochiqlikni shakllantirishdir. San‘at darslari bu borada juda samarali maydon hisoblanadi, chunki san‘at inson ruhiga bevosita ta’sir qiladi. O‘qituvchi dars jarayonida o‘quvchilarni milliy, diniy yoki mintaqaviy farqlardan qat’i nazar, san‘at orqali birlashtiruvchi umumiy insoniy qadriyatlarni ko‘rsatishga yo‘naltirishi lozim. Shu orqali o‘quvchilar o‘z madaniyatini faxr bilan anglaydilar, ammo boshqa madaniyatlarning ham o‘ziga xos go‘zalligi va qadri borligini tushunadilar.

Innovatsion yondashuvlardan yana biri — interfaol metodlardir. “Rolga kirish”, “madaniyatlar dialogi”, “badiiy muzokara”, “virtual galereya” kabi o‘yinli va kommunikativ usullar madaniyatlararo muloqotni tabiiy shaklda shakllantiradi. Masalan, “Rassomlar suhbatlari” mashg‘ulotida o‘quvchilar turli xalqlarning rassomlari rolini bajarib, o‘z uslublarini tushuntiradilar, o‘zaro bahs yuritadilar. Bu jarayon nafaqat bilim, balki madaniy empatiya — ya’ni boshqani his etish qobiliyatini ham rivojlantiradi.

Shuningdek, o‘qituvchi dars jarayonida o‘quvchilarni xalqaro onlayn loyihalar va san‘at tanlovlariga jalb etish orqali ularning madaniyatlararo tajribasini kengaytirishi mumkin. Bunday ishtirok o‘quvchilarga o‘z asarlarini boshqa mamlakatlardan tengdoshlari bilan baham ko‘rish, ularning ishlarini tahlil qilish va o‘zaro fikr almashish imkonini beradi. Natijada o‘quvchilar san‘at orqali muloqot qilish, o‘z fikrini estetik shaklda ifoda etish va boshqa madaniyat vakillari bilan ijodiy hamkorlik qilishni o‘rganadilar.

Tasviriy san‘at ta’limida madaniyatlararo muloqotni rivojlantirishda o‘qituvchining shaxsiy madaniy kompetentligi ham muhim ahamiyatga ega. O‘qituvchi global madaniyatdan xabardor bo‘lishi, o‘z darslarida turli xalqlar san‘atidan namunalarni to‘g‘ri tanlay olishi, ularni milliy qadriyatlar bilan uyg‘unlashtira bilishi kerak. Shavdirov S.A. o‘z ilmiy ishlarida ta’kidlaganidek, san‘at ta’limida o‘quvchilarning madaniy kompetentligini shakllantirish o‘qituvchining innovatsion yondashuvi, metod tanlovi va pedagogik tafakkur darajasi bilan bevosita bog‘liqdir. Shu sababli, o‘qituvchilar uchun muntazam malaka oshirish, raqamli va madaniy savodxonlikni rivojlantirish kurslarini tashkil etish zarur.

Madaniyatlararo muloqotning samaradorligi o‘quvchilar orasida o‘zaro hurmat va hamkorlik muhitini yaratish bilan ham belgilanadi. San‘at darslarida o‘quvchilar guruhli ishlarda, ko‘rgazmalarda va ijodiy muhokamalarda ishtirok etish orqali bir-

birining fikrini tinglash, baholash va estetik mezonlarga ko'ra tahlil qilishni o'rganadilar. Bu esa o'z navbatida ijtimoiy kommunikativ ko'nikmalarni, shuningdek, madaniy moslashuv qobiliyatini kuchaytiradi.

Xulosa qilib aytganda, tasviriy san'at darslarida madaniyatlararo muloqotni shakllantirish innovatsion pedagogik yondashuvlar, raqamli texnologiyalar, interfaol metodlar va loyiha asosida o'qitish orqali samarali amalga oshiriladi. Bu jarayon o'quvchilarda nafaqat badiiy va estetik tafakkurni, balki global madaniyatni anglash, bag'rikenglik va ijodiy fikrlashni ham rivojlantiradi. San'at orqali o'quvchi dunyoni kengroq idrok etadi, turli madaniyatlarning go'zalligi va qadriyatlarini his etadi hamda o'z xalqining san'atini chuqurroq anglaydi. Shu tariqa tasviriy san'at ta'limi madaniyatlararo muloqot madaniyatini shakllantirishda muhim ijtimoiy va tarbiyaviy vazifani bajaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – №2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. *Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons* // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – №1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. *Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region* // *E3S Web of Conferences*. – EDP Sciences, 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. Shavdirov S. *Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology* // *AIP Conference Proceedings*. – AIP Publishing LLC, 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // *Современное образование (Узбекистан)*. – 2017. – №6. – С. 15–21.
6. Shovdirov S. A. *Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari* // *Inter education & global study*. – 2024. – №1. – С. 8–14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. *Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students* // *Science and innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.

8. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. *Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.
9. Шавдиров С. А. *ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ // INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION*. – 2018. – С. 84–85.
10. Shovdirov S. *TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH // Евразийский журнал академических исследований*. – 2023. – Т. 3. – №12. – С. 193–196.
11. Karimova N. *Madaniyatlararo muloqotda san'at ta'limining o'rni*. – Toshkent: O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti nashriyoti, 2021.

